

20-ÅRIGE TILSAGN: HVAD SKAL DER SKE MED AREALERNE NU?

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Frem mod 2022 udløber ca 17.000 ha med 20-årige tilsagn, hvor der er givet tilskud til landmænd, der ønskede at udtage omdriftsjord eller pleje eksisterende naturarealer. SEGES har undersøgt, hvad landmændene vil bruge arealerne til når tilsagnet ophører.

Af: Landskonsulent Heidi Buur Holbeck, SEGES og praktikant Sabrina Adamsen.

- Stor tilfredshed med de 20-årige tilsagn, men mangel på viden om arealernes fremtid
- Arealer med stort naturpotentiale risikerer at gå tabt
- Manglende opfølgning
- Hvordan udnyttes arealernes potentiale optimalt?
- anbefalinger
- Arealernes status
- 1 års reglen
- Tilmeld arealerne til Permanent genopdykningsret
- Brug arealerne som MFO brak

Frem mod 2022 udløber ca. 17.000 ha med 20-årige tilsagn, hvor der er givet tilskud til landmænd, der ønskede at udtage omdriftsjord eller pleje eksisterende naturarealer. Målet med tilskudsordningerne var i sin tid at beskytte vandmiljøet og at skabe bedre natur. En undersøgelse foretaget af SEGES viser, at flertallet af de landmænd, der har gjort brug af ordningen, ønsker at fortsætte deres udtagninger, til gavn for natur og miljø. Men på mange af arealerne findes der ingen oplagte foranstaltninger, der kan tage over. Potentiel god natur risikerer derfor at gå tabt.

Faktaboks

Fra 1994 og frem til og med 2002 blev der indgået mange 20-årige tilsagn under ordningerne tilskud til "Miljøvenlig drift af græsarealer uden for omdrift", "Pleje af græs- og naturarealer", "Ændret afvanding", "Udtagning af agerjord" og "Udtagning af græsarealer uden for omdrift". Ordningerne har skiftet navn og forpligtigelser i løbet af årene, men fælles er, at tilsagnene nu snart udløber, og der ikke længere findes matchende 20-årige ordninger som landmændene kan søge i dag.

Stor tilfredshed med de 20-årige tilsagn, men mangel på viden om arealernes fremtid
SEGES har undersøgt, hvad tilsagnshaverne forventer, der skal ske med arealet fremover, og om de kender de regler, som knytter sig til arealerne. SEGES har til formålet kontaktet 100 tilfældigt valgte tilsagnshavere med tilsagn, som udløb/udløber i hhv. 2016 og 2017. Via telefoninterviews er de blevet spurgt om deres tilfredshed med de 20-årige tilsagn, hvad de forventer, der skal ske med arealerne, når tilsagnet ophører, samt om de kender til evt. regler knyttet til arealerne.

AREALER MED STORT NATURPOTENTIALE RISIKERER AT GÅ TABT

Undersøgelsen viser, at tilsagnshaverne har været meget tilfredse med deres tilsagn, og at de fleste ønsker, at arealerne kan forblive uden for omdrift og fortsætte udviklingen mod god natur. De fleste af tilsagnshaverne synes, det er en skam at pløje arealet op igen, men eftersom det ikke er muligt at søge et nyt 20-årigt tilsagn, vil flere hellere genopdyrke arealet eller tilplante det med skov end helt at afskrive sig muligheden for en fremtidig indtjening på arealerne. En del har endnu ikke taget stilling til, hvad der skal ske med arealerne fremover.

Hvis der bliver prioriteret og finansieret en aktiv indsats nu, kan man udnytte den kontinuitet og dermed det naturpotentiale arealerne har opbygget – og ikke mindst den velvillighed og positive interesse, der er hos de fleste lodsejere.

Det er tydeligt, at der er brug for information til tilsagnshaverne om, hvilke muligheder de har, når tilsagnet ophører, men der har hidtil ikke været nogen information fra myndighederne om, hvad der kan ske med arealerne efterfølgende. Tilsagnshavernes viden om, hvilke regler der gælder, når tilsagnet ophører, er ligeledes meget mangelfuld.

[Til top](#)

Undersøgelsens resultater er her opsummeret

Fordeling på tilsagn

73 % af de adspurgte har eller har haft et tilsagn med "Udtagning af agerjord", 17 % havde tilsagn til "Miljøvenlig drift af græs". Begge disse ordninger blev indgået på tidlige omdriftslande. For tilsagn indgået frem til og med 1997 er der i

tilsagnet ingen umiddelbar hindring for at genopdyrke arealet efter tilsagnet ophør. Det kan der være for tilsagn indgået fra 1998 og frem. Der kan dog være andre forhold som helt eller delvist hindrer opdyrkning (anmeldelsespligt i Natura 2000, fredede arter eller bilag IV arter).

De øvrige 10 % havde tilsagn til "Ændret afvanding" (omfattet af samme vilkår som de forrige tilsagn) eller "Pleje af græs- og naturarealer" (kan være § 3 beskyttede arealer, der derfor ikke må opdyrkes efter tilsagnets ophør).

Stor tilfredshed med de 20-årige tilsagn

84 % af tilsagnshaverne har været tilfredse med deres tilsagn. De føler, at det er en god ordning, der forbedrer naturværdien på deres arealer.

Arealets udvikling

72 % ønsker at søge et nyt 20-årigt tilsagn, hvis muligt.

Flere undrer sig over, at det ikke er muligt at forlænge tilsagnet med et nyt 20-årigt tilsagn.

Generelt er tilsagnshaverne optagede af at bevare de naturværdier, der har udviklet sig på arealerne igennem årene, og de glæder sig over den forbedrede naturværdi, der er kommet på arealerne. Derfor er interessen for et nyt 20-årigt tilsagn også stort. De vil hellere søge et nyt 20-årigt tilsagn end et 1- eller 5-årigt tilsagn.

Arealernes anvendelse fremover

- 42 % ønsker afgræsning på arealet (med eller uden fremtidigt tilskud). Heraf med tilskud 24 % og uden tilskud 18 %.
- 27 % ønsker fortsat udtagning med tilskud, hvis det var muligt.
- 17 % ønsker at genopdyrke arealet.
- 20 % vil bruge arealet til andre formål, f.eks. skovrejsning eller lade den skov der er kommet udvikle sig.
- 20 % ved endnu ikke, hvad arealet skal bruges til. Flere vil kontakte deres landbrugsrådgiver i nærmeste fremtid for gode råd om den fremtidige anvendelse af arealet.

Usikkerhed om regler for opdyrkning efter tilsagnets ophør

- 25 % af de tilsagnshavere der har 20-årig udtagning af agerjord mener, at de *ikke* må genopdyrke deres areal.
- 21 % ved ikke, om de må genopdyrke arealet efter tilsagnets ophør.
- 3-4 % af tilsagnshaverne er ikke klar over, at det ikke er muligt at forlænge det 20-årige tilsagn med et nyt 20-årigt tilsagn.

Ifølge reglerne for tilskud, må tilsagn indgået på tidligere dyrkningsjord før 1998, i udgangspunktet genopdyrkes. Dog er der særlige regler, hvis der har indfundet sig fredede arter, bilag IV arter eller arealerne er placeret i Natura 2000 områder.

Usikkerhed om regler for fremtidig brug af arealerne

20 % af tilsagnshaverne, herunder flere med tilsagn, der udløb i 2016, ved ikke, hvad der skal ske med deres areal fremover. Mange af dem er ikke bevidste om, hvilke muligheder de har fremover, og enkelte ved ikke, hvor de skal henvende sig for mere information.

Mange ønsker ikke at genopdyrke arealet, pga. den natur der har udviklet sig, eller fordi arealet er ukurant eller omfattet af en § 3-beskyttelse. Mange af de adspurgte synes, det er en skam at pløje arealet op igen, men eftersom det ikke er muligt at søge et nyt 20-årigt tilskud, vil de hellere genopdyrke arealet, for at sikre en fremtidig indtjening på arealet.

Naturbeskyttelsen spørger

Nogle tilsagnshavere har oplevet, at arealet er blevet omfattet af en § 3 beskyttelse, selvom arealet, efter reglerne, ikke burde være omfattet af en beskyttelse (set ud fra den valgte tilsagnstype, og at arealet var i dyrkning forud for, at tilsagnet blev indgået). Disse tilsagnshavere er derfor utilfredse med ordningen og føler sig uretfærdigt behandlet. Flere er nu i dialog med kommunen om, hvorvidt arealet er omfattet af en § 3 beskyttelse, og de har brugt en del ressourcer på at afklare dette.

Generel utilfredshed med det 'administrative bøv' ved ansøgning

Mange tilsagnshavere giver udtryk for, at der er for mange komplicerede regler, for mange regelændringer og for besværlig indberetning. Langt de fleste har en konsulent til at varetage det administrative arbejde med tilskuddet. Mange er utilfredse med, at en stor andel af tilskuddet går til betaling af en konsulent. Tilsagnshaverne ønsker, at administrationen simplificeres, eller tilskuddet sættes op. De føler ligeledes, at der er for mange kontrolforanstaltninger, og at det er problematisk, at deres tilskud bliver tilbageholdt ved controlsager.

[Til top](#)

MANGLENDE OPFØLGNING

Det er bemærkelsesværdigt, at vi har et tilskudssystem, hvor penge bliver givet til arealer i 20 år uden, at der på noget tidspunkt bliver fulgt op på, hvordan arealerne udvikler sig. Ingen har tilsyneladende overblik over, hvordan naturtilstanden er på disse arealer, om man har opnået gode natur- og miljøeffekter, eller om man ved aftalernes ophør med fordel kunne følge op med andre foranstaltninger, der tilgodeser natur- og miljømål. Landbrugsrådgivere får her en vigtig rolle i forhold til at formidle, hvilke regler der knytter sig til disse arealer. Læs mere i denne [artikel](#) om opmærksomhedspunkter.

HVORDAN UDNYTTES AREALERNES POTENTIALE OPTIMALT?

Der er stort pres på det åbne land for at skabe mere rum og plads til natur og sikre, at en lang række natur- og miljømål bliver opfyldt. Derfor bør der sættes fokus på, hvordan disse arealer med fordel kan indgå i den fremtidige arealforvaltning. Nogle af arealerne har udviklet sig til artsrige naturområder, hvor en fortsat afgræsning vil være optimal. Andre arealer vil være egnet til at indgå i et vådområde- eller lavbundsprojekt, eller måske skal der fremover være skov på arealet?

Valg bør afhænge af, hvilke ønsker lodsejerne har, hvordan arealerne har udviklet sig, og hvilket potentiale der er på arealerne. Men på hvilket grundlag træffer lodsejerne deres beslutninger om arealernes fremtid? De fleste lodsejere vil gerne lade arealerne udvikle sig til gode naturområder, men mangel på nye tilskudsordninger og viden om hensigtsmæssig forvaltning gør det svært for den enkelte lodsejer at træffe de bedste valg om arealernes fremtid.

Derfor er det oplagt, at der bliver iværksat nogle overordnede strategier for opfølgning og information til lodsejerne om, hvordan arealernes potentiale kan udnyttes mest hensigtsmæssigt. Her er virkelig mulighed for at udnytte den indsats, der er gjort gennem de sidste 20 år, og sikre at den udtagning eller pleje der er foretaget, bliver fastholdt. Det vil samtidig give såvel lodsejere som skatteborgere en god fornemmelse af, at det har givet mening at tage arealerne ud af drift gennem de sidste 20 år. Det vil være ærgerligt, hvis man misser den oplagte mulighed, der er for at fastholde arealer uden for omdrift - der hvor det giver mening. Men det kræver hurtig handling, for det er lige nu og over de næste år, at tilsagnene udløber. Imens kæmper lodsejerne efter bedste evne, men uden overblik over de ret komplicerede regler, med at beslutte, hvad der skal ske med arealerne.

Hvordan må arealerne anvendes fremover?

Hvorvidt der er begrænsninger for driften efter udløb af tilsagnet, afhænger af flere ting:

- Hvis der er tale om et naturareal (§3 beskyttet areal, da aftalen blev indgået), så må arealet ikke opdyrkes efter udløb af aftalen.
- Tilsagn indgået på tidligere dyrkningsjord før 1998, må i udgangspunktet genopdyrkes. Dog er der særlige regler, hvis der har indfundet sig fredede arter, bilag IV arter eller arealerne er placeret i Natura 2000 områder.
- For tilsagn indgået fra 1998 og frem, kunne amterne fastsætte betingelser om, at arealerne, efter tilsagnets ophør, overgår til at være omfattet af en § 3 beskyttelse. Så derfor vil en evt. genopdyrkning afhænge af, hvad der står i det konkrete tilsagn.

TIL TOP

ANBEFALINGER

Hvis arealerne ønskes fastholdt uden for omdrift, så er der følgende muligheder:

Fortsæt i et 5 årigt tilsagn til pleje af græs og naturarealer

Undersøg om arealerne kan fortsætte i et 5 årigt tilsagn med tilskud til pleje af græs- og naturarealer. Hvorvidt dette er muligt afhænger af om arealet falder inden for prioriteringsgrupperne.

1. prioritet er arealer, der ligger indenfor de særligt udpegede Natura 2000 områder, herefter

bliver arealerne prioriteret efter arealernes naturværdi (HNV scoren), som skal være på min. 5 for at komme i betragtning til plejegræstilskud. Her kan en udfordring dog være, at mange af disse arealer netop ikke er omfattet af en § 3 beskyttelse og derfor ikke scorer point for dette på HNV scoren, samt at kommunerne/staten næppe har foretaget planteregistreringer, netop fordi arealerne ikke er omfattet af en § 3 beskyttelse (og der derfor ikke kommer nogen HNV score for artsregistreringer). Undersøg derfor, hvilken HNV score arealerne har. Læs mere i dette [faktaark](#). Prioriteringen for 2017, er nærmere beskrevet i [vejledningen](#) til tilskud til pleje af græs- og naturarealer.

AREALERNES STATUS

Opstår der usikkerhed om, hvorvidt arealet var omfattet af en § 3 beskyttelse forud for indgåelse af det 20 årige tilsagn, kan det være nødvendigt at se på gamle flyfoto fra tiden før tilsagnet blev indgået. Derudover kan tilskudssatsen i nogle af tilsagnene give et fingerpeg om arealets tidligere drift. I flere af tilsagnene blev tilskuddet nemlig fastsat ud fra det hidtidige udbytte.

1 ÅRS REGLEN

I indtil 1 år efter ophør af en aftale med en offentlig myndighed, kan arealer tages i omdrift igen, uanset at arealet i mellemtiden har fået karakter af et § 3 beskyttet areal (medmindre der i tilsagnet står, at arealet ved ophør af tilsagnet overgår til at være omfattet af en § 3 beskyttelse). 1 års reglen gælder, hvor der er indgået en MVJ-/miljøaftale eller en plejeaftale med en myndighed og altså også ved udløb af de 20 årige tilsagn (se dog faktaboks).

TILMELD AREALERNE TIL PERMANENT GENOPDYRKNINGSRET

Hvis der er tvivl om, hvordan man fremover ønsker at anvende arealerne, kan det være en mulighed at anmelde arealerne til en permanent genopdyrkningsret. Den 15 årige genopdyrkningsret er netop ændret til en permanent genopdyrkningsret. Det ændrer dog ikke på, at der stadig kan være forhold, der gør, at hele eller dele af arealet efterfølgende ikke kan genopdyrkes. Det gælder, hvis der er fredede arter eller bilag IV arter på arealet, ligesom driftsændringer skal anmeldes til kommunen, hvis arealet er beliggende i et Natura 2000 område. Læs mere i denne [artikel](#) om dette.

BRUG AREALERNE SOM MFO BRAK

Tilsagnsarealer, der pr. definition er omdriftsareal i tilsagnsperioden, vil under tilsagnsperioden og efter ophør af tilsagnet også kunne anmeldes som MFO-brak, og dermed kunne anvendes til opfyldelse af MFO-kravet, under forudsætning af, at støttebetingelserne til MFO-brak er opfyldt.

Arealer, der anmeldes som MFO-brak, får ikke status af permanent græs efter 5 år. Miljøstyrelsen har meddelt, at 1 års-reglen ift. status som § 3 beskyttet areal også gælder for

MFO-brak. [Læs mere i denne artikel.](#)

© 2021 - SEGES Projektsitet